

Розділ II. ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ СУЧАСНОГО КУЛЬТУРНОГО ПРОЦЕСУ

Part II. PROBLEMS AND CONTRADICTIONS OF MODERN CULTURAL PROCESS

УДК 130.2

КОГНІТИВНО-КРЕАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ: ІСТОРІЯ І МАЙБУТНЄ

Бровко Микола Миколайович – доктор філософських наук,
професор, професор, Національна музична академія України
ім. П.І. Чайковського, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0002-3703-9414>
DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v35i0.366>
brovko-mm@ukr.net

Статтю присвячено аналізу української культури в контексті таких сутнісних її параметрів як когнітивність та креативність. Виявляються змістовні характеристики вказаних понять з позицій визначення структурних імперативів явищ інноваційного порядку в еволюційному вимірі української культури, що є актуальним для сьогодення. Акцентовується увага на феномені української мови як культуротворчої сили, здатної активно впливати на всю українську культуру, виконувати формотворчу, націєтворчу функцію. Аргументовано, що мистецтву, сфері художньої діяльності найбільшою мірою притаманна властивість активно сприяти універсальному розвитку творчого потенціалу людини, її творчих здібностей, що є фундаментом для найрізноманітніших предметно-практичних видів діяльності людини. В цьому аспекті українське мистецтво як одна з форм української культури, а якщо висловлюватись більш конкретно і точно, українська література і публіцистика ставили такі «позаестетичні» цілі й завдання і прагнули до такого їх практичного втілення, котрі виходили на проблеми національної самосвідомості, національної ідеї, де загальнолюдські ціннісно-значимі питання сенсу буття української нації, її культури набували кардинального значення. Креативність української культури сьогодні органічно поєднується з етнокультурним розвитком, накопиченням культурно-історичного досвіду, подальшим розгортанням форм соціального буття. Досвід відіграє особливо важливу роль, оскільки у його структурі зосереджуються певні знання, навички, вміння, що переходять як певна традиція від одного покоління людей до іншого, відбувається збагачення феноменів культури в найрізноманітніших її виявах – науці, мистецтві, моралі, релігії тощо.

Ключові слова: українська культура, когнітивність, креативність, культуротворча сила.

Постановка проблеми. Українська культура як особливий феномен сучасного суспільного життя досліджується у різних вимірах і аспектах. Попри все це, домінуючою тенденцією залишається поки що історичний її статус, що цілком виправдано після століть різного роду заборон, котрі йшли від владних структур Росії, Польщі, Австро-Угорщини, до складу яких входила Україна на правах підкореної території. Історичний ракурс досліджень, на наш погляд, ще буде продовжуватись не одне десятиліття, оскільки у цій сфері знання існує надто багато прогалин, «білих плям», не до кінця вивченого, дослідженого.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Про українську культуру якщо й писали, то, передовсім, не у вимірі її узагальненого, синтетичного статусу, а значить теоретичного рівня дослідження, а більше з позицій окремих її видів, скажімо, історії мистецтва, фольклористики, літератури, театру тощо. У підтвердження можна назвати знані в Україні і за її межами імена М. Драгоманова, І. Франка, Ф. Колесси, С. Єфремова, М. Возняка, Д. Антоновича, В. Гнатюка, Г. Павлуцького, С. Чарнецького та ін. Водночас «праць, що охоплювали б та інтерпретували всю національну культуру в цілості, у взаємодії всіх її ланок, – не було. Причина полягала, певно, не так у методологічній чи «суб'єктивній» невідповідності української науки, як в об'єктивних обставинах українського життя: відсутності наукових інституцій, які б концентрували інтелектуальний потенціал і генерували відповідну роботу, нагромаджували джерельний матеріал; а головне – у самій неповноті соціально-культурної структури українського суспільства за умов колоніального становища і відповідно – неповноті структури української культури, в якій тривалий час переважали гуманітарні галузі і недостатньо були розвинені інші аспекти культури та культурного самоусвідомлення. Україна мало коли перебувала в стані оптимального (чи нормального) національно-культурного розвитку, більше ж – у стані боротьби за національно-культурне виживання, яка протягом майже всього XIX ст. зосереджувалася на проблемах мови, літератури, школи, мистецтва, історичного самоозначення. Це впливало на теоретичну модель національної культури та модель її історії» [1; 5–6]. Така ситуація характерна для періоду, коли Україна

не була самостійною державою, і тому вітчизняні вчені досліджували українську культуру більш фрагментарно, зокрема й діаспорі. Для українських учених, що перебували поза межами Батьківщини, неможливість вибудувати цілісний образ української культури було значною мірою зумовлено недоступністю відповідних джерел, що складають духовно-матеріальну субстанцію української культури в найрізноманітніших її іпостасях.

Мета статті – проаналізувати стан української культури в контексті осмислення її когнітивно-креативних потенцій, що відкривають можливості крізь синтез її як історичного контенту, так і онтологічного статусу з певною долею необхідності з'ясувати перспективи її подальшого розвитку в сучасному глобалізованому світі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У наш час поступово все більш ґрунтовніше став заявляти про себе, і вже досить відчутно дає про себе знати саме зараз, іншого плану вимір – дослідження архітекtonіки глибинних, сутнісно-значимих параметрів природи української культури як явища загальнолюдського, що має такі соціоантропологічні властивості, котрі поєднують її з іншими культурами – європейськими та й, зрештою, світовими.

З нашого погляду, важливим є вимір української культури з токи зору її когнітивно-креативного потенціалу, котрий синтезує у собі як історичний її контент, так і статус її сьогоденного буття, і який з певною долею необхідності потребує з'ясування перспектив її подальшого розвитку в сучасному глобалізованому світі.

Для того, щоб рухатись в означеному напрямі, потрібно передовсім визначитись із рядом понять, що виконують, з одного боку, роль інструментальних засобів осмислення заявленого феномена. А з іншого, – є основоположними в плані змістовного наповнення і характеристики даного явища – української культури.

Це три основоположні поняття: «когнітивність», «креативність» і «українська культура». Логіко-методологічна процедура визначення вказаних понять певною мірою носить технологічний характер, тому що вона виконує роль інструментального застосування цих понять у контексті з'ясування як усталених, певною традицією відшліфованих прийомів їх застосування і, водночас, намітити інноваційні прерогативи їх використання в плані поглибленого проникнення в сутнісні параметри їх функціонування в контексті осмислення феномена української культури.

Насамперед, спробуємо визначитись в логіко-методологічному аспекті з поняттям «когнітивність». Тут може виникнути питання: чому когнітивність, а не, наприклад, пізнання. Справа полягає, передовсім, у тому, що поняття пізнання впродовж століть було відпрацьоване і, треба зазначити, досить ґрунтовно у філософії як своєрідний розділ цієї науки і, водночас, як теоретичний засіб проникнення в сутність тих чи інших явищ чи процесів, як матеріального, так і духовного порядку. Водночас, у сучасній науці стало все більш активніше використовуватись поняття «когнітивність», що стало досить показовим з позицій визначення структурних імперативів явищ інноваційного порядку, як у галузі гуманітарних, так і природничих наук. Однією з особливостей модерного розвитку всього циклу гуманітарного і природничого знання стало практикою детерміноване фокусування теоретичних новацій на тому, хто освоює світ, тобто суб'єкті, що конституює себе не лише в якості суб'єкта пізнання, а й суб'єкта різних форм і видів діяльності, поведінки, життєвладштування в цілому. Історично так склалось, що поняття «когнітивність» у ХХ ст. ґрунтовно стало розробляти у сфері психології, що пов'язано не в останню чергу з потребою з'ясування специфіки тих суперечностей, що виникають унаслідок зіткнення, нерідко антагоністичного, тобто, взаємно-нетерпимого знання, що є набуток свідомості індивіда, переконань, чи поведінкових установок, котрі суперечать реально існуючим, і такими, що є надто активними за своєю інтенцією чинниками, об'єктами, і що може приводити до виникнення так званого когнітивного дисонансу, що вперше як поняття і, зрештою, як теорію розробив Л. Фестінгер у 1956 р. Таким чином, поняття «когнітивність» є більш ємним за обсягом, і в нашому випадку воно органічніше підходить для осмислення сутнісних параметрів феномена української культури, оскільки процес її освоєння не можна здійснити поза полем її утвердження в історичних реаліях, в яких суб'єкти завжди відігравали надзвичайно важливу, а інколи навіть вирішальну роль.

Значною мірою специфічне значення для теоретичного осягнення феномену української культури має поняття «креативність». Тут є ряд як історично, так теоретично визначених об'єктивних обставин, що змушують хоча б побіжно прояснити сутність названого поняття. Історичні чинники, що детермінують необхідність осмислення сутності поняття «креативність» віддзеркалюють ту обставину, що з часів включення України до Російської імперії, а частини до Польщі, чи Австро-Угорщини все автохтонне українське піддавалось або сумніву, або просто як, наприклад, українська мова заборонялось – «знамениті» емські укази, валуєвські циркуляри і безліч інших ганебних до України дій з боку колоніальних владних структур. Зрозуміло, що ні про яку креативність не могло бути й мови, як про щось

таке, що є творенням нового. Творення нового могло допускатись з боку українства лише в контексті творення нового як приналежного до культури поневолювачів. Особливо в цьому відношенні діставалось українській мові як культуротворчій силі, що активно впливала на всю українську культуру, виконувала формотворчу, націєтворчу роль. Як слушно зауважував свого часу славнозвісний діяч української культури І. Огієнко, «мова – це наша національна ознака, в мові – наша культура, ступінь нашої свідомості. Мова – це форма нашого життя, життя культурного й національного, це форма національного організування. Мова – душа кожної національності, її святощі, її найцінніший скарб... Звичайно, не сама по собі мова, а мова, як певний орган культури, традиції. В мові наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання. Мова – це не тільки простий символ розуміння, бо вона витворюється в певній культурі, в певній традиції. В такому разі мова – це найясніший вираз нашої психіки, це найперша сторожа нашого психічного Я... І поки живе мова – житиме й народ, як національність. Не стане мови – не стане й національності: вона геть розпорошиться поміж дужчим народом... От чому мова завжди має таку велику вагу в національному рухові, от чому ставлять її на перше почесне місце серед головних наших завдань» [2; 239–240].

Поглянемо як складається ситуація з феноменом креативності в теоретичному відношенні в українському суспільстві і в українській науці. Теоретичне осмислення креативності в сучасному українському суспільстві значною мірою пов'язано з тими загальними закономірностями актуалізації цього явища, зумовленими обставинами об'єктивного порядку, і які відтворюють у собі процеси не лише українського соціуму, а й світу загалом.

Про що йдеться? Справа полягає в тому, що сьогоденне «цифрове» покоління людей потребує принципово нових підходів, ідей, пропозицій, здатних сповна відповідати особистісному розвитку, що в найбільшій мірі можуть сприяти творчій реалізації людині в її духовно-культурному самоствердженні. У просторі сучасної української культури креативність знаходиться не на периферії, а на передових позиціях утвердження її послідовного виходу з ситуації другорядності на найпередовіші сходінки руху вперед. Тому креативність мислення стає все більше тим вагомим чинником, здатним вивести українську культуру із стану уповільненого руху, а інколи стагнації, як це було в минулому, в стадію прискореного, тепер уже жодними політичними чи ідеологічними перепонами стримуваного розвитку шляхом європейського вектору.

Якщо говорити про поняття «українська культура», то варто звернути увагу на ряд обставин як загально культурного порядку, так і обставин суто українського плану. Передовсім, спробуємо визначитись із поняттям «культура». Коли б спробувати відшукати в культурологічній чи філософській літературі хоча б одну-дві загально визнані дефініції поняття «культура», то тут нас чекає велике розчарування, тому що сьогодні існує понад сімсот визначень названого поняття, кожне з яких нерідко безапеляційно претендує на істину в останній інстанції.

Не вдаючись до деталей недоліків і переваг того чи іншого визначення феномена культури, можна, з нашого погляду, відштовхуватись від наступного розуміння сутності цього поняття. Дуже часто культуру визначають як такий витвір людини, що несе в собі щось нове і є продуктом будь-якої людської діяльності. Але при цьому не враховується те, що продукти людської діяльності можуть як відповідати високим ціннісним критеріям, смисловим орієнтирам людини, значимим її духовним потребам, так і бути тим, що несе шкоду людині, суспільству, людству загалом. Хіба те, що є злом, потворним, несе людині згубу можемо відносити до сфери культури? Усе, що несе загрозу життю людини, суспільства, взагалі людському існуванню – будь-яка зброя, чи вірус, як от Covid-19, і які є продуктом людської діяльності, належать до культури? Звичайно, ні. На наше глибоке переконання, що підтверджується як теорією, так і практикою, до культури можна зараховувати, насамперед, усе те, що сприяє утвердженню людського в людині, пробуджує в людині людське, творить людське в найрізноманітніших видах і формах діяльності людини. Це найважливіший критерій, стандарт, взірць будь-якої соціальної діяльності. В українській культурі в усіх її виявах і на різних історичних відрізках прагнення до утвердження саме людського, гуманного начала було всеохоплюючим і всеосяжним. Це проявлялось, передовсім, у сфері мистецтва, у мові, що найбільш повно ідентифікувала естетичний ідеал українців кризь пісню, думу, книгу, гумор, релігію тощо.

Креативність української культури в усі часи її динамічного буття значною мірою підсилювалась тим, що вона була відкритою до інших культур, здатною увібрати в себе все найпередовіше, найцінніше і рухатись у своєму власному оригінальному націєтворчому напрямі.

Відома закономірність іще з часів давньогрецької культури, суть якої полягає в тому, що чим більше відкрите суспільство і його культура до інших суспільств і культур, тим більше така культура має стимулів для свого власного розвитку. Відомо з історії, що стародавні греки надзвичайно багато запозичували в інших країнах, інших культурах. У древніх єгиптян вони взяли сонячний календар, у фінікійян писемність, а ті, як аргументовано доводять українські історики, у свою чергу, навчилися

писемності у трипільців тощо. Але при цьому греки доби античності самі творили свою оригінальну культуру, а не лише брали готове в інших народів, культур, чи займались компіляцією, плагіатом. Звичайно, не вірно зводити давньогрецьку культуру до такої примітивно витлумаченої риси стародавніх греків як здатність запозичити в іншій культурі, цивілізації щось позитивне, і на цій основі рухатись уперед своїм власним, оригінальним шляхом.

Культур абсолютно самобутніх, цілком оригінальних не існує. Цю тезу свого часу відстоював відомий дослідник української культури Д. Антонович. І як вірно зазначав І. Дзюба, «ця теза (а її дотримуються й інші видатні дослідники культур, зокрема й українські) важлива для сьогодні, коли не лише серед частини напівінтелігентної публіки, а й серед інтелектуалів та професійних митців є природний і законний протест проти денаціоналізації культури, культурної окупації набирає подекуди форми заперечення «чужих» культур, форми культурного ізоляціонізму; претендують подекуди на авторитетність думки про шкідливість «чужих» впливів, про розкладовість іноетнічних домішок у мистецтві, про необхідність зберігати «чистоту крові» національної культури тощо, – тобто це той самий ізоляціонізм, який завжди був свідченням внутрішньої слабкості, виявом комплексу меншовартості» [1; 9]. Українська культура попри всі перешкоди завжди залишалась європейською, і не тому, що Україна географічно знаходиться в центрі Європи, а тому, що ще з часів Київської Русі існували торгові, економічні, культурні взаємозв'язки з передовими європейськими країнами, їх культурами. При цьому відштовхуємося від теоретично й історично обґрунтованого факту, що культура Київської Русі є культурою українського народу.

Такі життєдайні взаємовпливи були своєрідними стимулами до подальшого розвитку власної культури, творення нового на своєму етнічному ґрунті. У зв'язку з цим, мусимо зазначити зростання ролі етнокультури в сучасному житті. І як справедливо вказується українськими вченими В. Личковахом В. і Г. Файзулліною, «роль етнокультури підвищується в сучасну добу глобалізації людства, в умовах викликів і ризиків творення планетарної цивілізації. Перед Україною, як і перед іншими державами, постає завдання збереження власної ідентичності, етнопонаціональної тотожності. Тут мова, культура, свідомість і колективне позасвідоме людей можуть виступити фундаментом самоідентифікації і громадянського самовизначення» [3; 5].

Таким чином, можна без особливих зусиль бачити, що креативність української культури на сьогодні органічно поєднується з етнокультурним розвитком, накопиченням культурно-історичного досвіду, подальшим розгортанням форм соціального буття. Досвід відіграє особливо важливу роль, оскільки у його структурі зосереджуються певні знання, навички, вміння що переходять як певна традиція від одного покоління людей до іншого, відбувається збагачення феноменів культури в найрізноманітніших її виявах – в науці, мистецтві, моралі, релігії тощо.

Досвід може бути репрезентований в різних іпостасях, скажімо, на рівні індивідуальних форм самоствердження людини, і це у певному контексті є надзвичайно важливим. Він може постати також предметом дослідницького інтересу як певна абстрактна форма, поняття, що дозволяє проектувати на основі уже відомого нові напрями культурного розвитку. Але в нашому контексті, «розуміння досвіду в єдності його культурного змісту, а не як абстрактної форми сприйняття речі, і в той же час свідомості – не як замкнутої монадологічної структури, має величезне значення» [4; 63] для більш повноцінного осмислення креативних специфікацій української культури як феномена, що повною мірою віддзеркалює в собі ціннісно-смісловий ценз загальнолюдської культури. Функціонування української культури попри всі особливості її соціального конституювання в сучасному глобалізованому світі однак не виводить її за межі культури взагалі, що завжди виступає у формі специфічного транслятора історичного досвіду, уже сформованих, або таких, що ще тільки формуються, традицій, ритуалів, схем, алгоритмів, канонів, матриць, котрі знаходяться в постійній динаміці, і які мають безпосередній вплив на конкретно-історичні форми соціуму теперішнього чи майбутнього. Креативність української культури, як і культури взагалі, ґрунтується на тому, що вона «являє собою відкриту систему, а її алгоритми дають змогу вивільнити практичну енергію дії суспільної людини. Схеми діяльності, будучи глибинною суттю виразу культури, містять у собі відкритий спектр можливостей. Адаже з точки зору суспільної практики культура є постійним рухом: створення, відтворення, переробка й руйнування предметів, ідей, звичок, оцінок та ін. у процесі індивідуальної та спільної діяльності людей, спілкування, обміну між ними» [5; 13]. Виходить, що креативність виявляє себе не лише як суто специфічна властивість культури щодо ставлення до самої себе, тобто для подальшого розвитку внутрішніх потенцій її власного духовного змісту, а значною мірою і до зовнішнього світу, в реально-практичній діяльності людини.

Яким чином така креативна властивість української культури, як, до речі, і культури взагалі, здатна себе проявляти, що є у ній такого особливого, що спроможне впливати на сферу практичної життєдіяльності людини? З нашої точки зору, українська культура, як і культура загалом, володіє такою

сутнісною, лише їй притаманною властивістю як формувати, розвивати і постійно удосконалювати творчі сили і здібності людини. При цьому необхідно зазначити, що не всі види і форми культури однаковою мірою володіють потенціалом розвитку творчих сил і здібностей людини. Як показує розроблена теорія і реальна практика мистецтву, сфері художньої діяльності найбільшою мірою притаманна властивість активно сприяти універсальному розвитку творчого потенціалу людини, її творчих здібностей, що є фундаментом для найрізноманітніших предметно-практичних видів діяльності людини. Мистецтво, художня творчість входить як креативна культурна сила в реальну дійсність не практичними вимірами художньо-образного освоєння світу, яких у переважній більшості у ньому і немає, а тим, в якій мірі естетична сутність мистецького твору, естетичне відношення, що в ньому знаходить своє сутнісно значиме конституювання здатне крізь призму свого універсалізму і, водночас, художньо-образної цілісності виконувати поза-мистецькі, здавалося б, непритаманні йому функції. Але в цьому і полягає специфіка естетичної природи мистецтва, що воно володіє таким активно-творчим, креативним і, водночас, когнітивним потенціалом, який перетворює його на універсально значиму культуротворчу силу, здатну впливати на всі сторони практичного життя людини в суспільстві.

Як зазначав свого часу В. Мазепа «у тому разі, коли художній твір здійснює функцію, не специфічну для мистецтва як естетичної діяльності, не зумовлену внутрішньою природою художньої творчості, його можна розглядати як засіб для досягнення мети, що лежить в площині позаестетичних сфер діяльності суспільної людини» [6; 89]. І це варто розуміти не у вузькому його значенні, а в більш широкому контексті, що можна інтерпретувати, скажімо, стосовно проблеми визначення когнітивно-креативного потенціалу української культури як засіб постановки і досягнення мети в плані поглибленого розуміння потенційних можливостей української культури. В цьому аспекті українське мистецтво як одна із форм української культури, а якщо висловлюватись більш конкретно і точно, українська література і публіцистика ставили такі «позаестетичні» цілі і завдання, і прагнули до такого їх практичного втілення, котрі виходили на проблеми національної самосвідомості, національної ідеї, де загальнолюдські аксіологічно значимі питання сенсу буття української нації, її культури набували кардинального виміру. Скажімо, від Кирило-Мефодіївців – П. Куліша, М. Костомарова, Т. Шевченка, далі теоретично, художньо реалізовані твори І. Франка, М. Драгоманова, Д. Донцова, М. Хвильового. Д. Чижевського, І. Мірчука, М. Шлемкевича, В. Винниченка, М. Грушевського і до нашого часу, коли художньо й історично оформлені ідеї знайшли свою хоч і не повну, але все такі реалізацію в Помаранчевій, а пізніше революції Гідності.

Мистецтво завжди було, є і буде за своєю сутністю таким, що найпереконливішими художньо-естетичними засобами стверджувало одну з найнеобхідніших «позаестетичних» цілей – це утвердження людської гідності, особистої ідентичності. І як цілком справедливо зазначав Є. Андрос «ствердження людської гідності, особистої ідентичності кожного із громадян України є неможливим поза ствердженням національної ідентичності, без зусиль із розв'язання проблем книгодрукування, кінематографа та кінотеатрів, української естради, поп- та рок-музики, історичного виховання, збереження пам'яток минулого та культурної спадщини у цілому, ствердження єдиної української помісної церкви, українськості не лише мовної, але й щодо ідейної спрямованості, вітчизняного телепростору. Відтак реалізація усіх щойно згаданих завдань є підставою для ствердження культурної самобутності України, а отже, її внеском у реалізацію такої вагомості цінності європейського та світового співтовариства, як збереження культурного розмаїття на планеті» [7; 255].

Висновок. Дослідження української культури у когнітивно-креативному вимірі передбачає з'ясування усієї багатоманітності її виявів як відштовхуючись від досягнення її внутрішніх потенційних можливостей, так і найбільш повного врахування її зв'язків із світом інших європейських та світових культур. Лише на цьому шляху стає можливим дослідити як закономірності онтологічних виявів української культури, так і передбачити універсально-історичні перспективи її подальшого розвитку. Самодостатність української культури виявляється не в її самоізоляції від усього цивілізованого світу, а в природно-органічному її взаємозв'язку з іншими культурами, що є запорукою її невинного руху шляхом справжніх загальнолюдських цінностей, утвердження соціального оптимізму, української мрії, креативності.

Список використаної літератури

1. Дзюба І. «Українська культура» в контексті української культури // *Українська культура. Лекції за редакцією Дмитра Антоновича*. Київ : Либідь, 1993. 592 с.
2. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. Київ : Абрис, 1991. 272 с.
3. Личкова В., Файзулліна Г. Етнокультурологія. Київ: 2018. 256 с.

4. Павлова О. Онтологічний статус естетичного досвіду. Київ: Вид. Парапан, 2008. 268 с.
5. Полікарпов В. С. Лекції з історії світової культури. Київ: Знання, 2006. 359 с.
6. Мазепа В. І. Художня творчість як пізнання. Київ: Наукова думка, 1974. 212 с.
7. Андрос Є. І. Інтелект у структурі людського буття. Київ: Стило, 2010. 358 с.

References

1. Dziuba I. «Ukrainska kultura» v konteksti ukraïnskoi kultury. *Ukrainska kultura. Lektsii za redaktsiieiu Dmytra Antonovycha*. Kyiv: Lybid, 1993. 592 s.
2. Ohiienko I. *Ukrainska kultura*. Kyiv: Abrys, 1991. 272 s.
3. Lychkovakh V., Faizullina N. *Etnokulturohrafiiia*. Kyiv: 2018.256 s.
4. Pavlova O. *Ontolohichniy status estetychnohodosvidu*. Kyiv: Vydavets Parapan, 2008. 268 s.
5. Polikarpov V. S. *Lektsii z istorii svitovoi kultury*. Kyiv: Znannia, 2006. 359 s.
6. Mazepa V. I. *Khudozhnia tvorchist yak piznannia*. Kyiv: Naukova dumka, 1974. 212 s.
7. Andros Ye. I. *Intelekt u strukturi liudskoho buttia*. Kyiv: Stylos, 2010. 358 s.

КОГНИТИВНО-КРЕАТИВНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ УКРАИНСКОЙ КУЛЬТУРЫ: ИСТОРИЯ И БУДУЩЕЕ

Бровко Микола Миколайович – доктор философских наук, профессор, профессор, Национальная музыкальная академия Украины им. П. И. Чайковского, г. Киев

Статья посвящена анализу украинской культуры в контексте таких существенных ее параметров как когнитивность и креативность. Показываются содержательные характеристики указанных понятий с позиций определения структурных императивов явлений инновационного порядка в эволюционном измерении украинской культуры, что является актуальным для современности. Акцентируется внимание на феномене украинского языка как культуротворческой силе, способной активно влиять на всю украинскую культуру, выполнять формотворческую, нацпеобразующую функцию. Аргументировано показывается, что искусству, сфере художественной деятельности в наибольшей степени присуще свойство активно содействовать универсальному развитию творческого потенциала человека, его творческих способностей, является фундаментом для разнообразных предметно-практических видов деятельности человека. В этом аспекте украинское искусство как одна из форм украинской культуры, а если выражаться более конкретно и точно, украинская литература и публицистика ставили такие «внеэстетические» цели и задачи, и стремились к такому их практического воплощения, которые выходили на проблемы национального самосознания, национальной идеи, где общечеловеческие ценностно-значимые вопросы смысла бытия украинской нации, ее культуры приобретали кардинального значения.

Ключевые слова: украинская культура, когнитивность, креативность, культуротворческая сила.

UDC 130.2+001.82:303.023.4

COGNITIVE AND CREATIVE POTENTIAL OF UKRAINIAN CULTURE: HISTORY AND FUTURE

Brovko Mykola – Doctor of Philosophical Science, Professor, Professor Petro Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine

Abstract. The research aims to disclose the essence of an interval method and its introduction as a research tool for the methodology of cultural studies.

The object of research is the methodology of culture, **the subject of research** is the interval method formed in the methodology of post-modernism. In the article, the author attempts to explicate key concepts of the interval method and justifies the necessity of its use in cultural research.

Established that the applicability of the interval method in a multidimensional study of culture consists in abstraction as a way of replacing the sensory givenness of the studied object with a mental construct; in the selection of an abstract cultural object for the purpose of representing its essential aspects, properties, establishing their correlation, and the like; abstraction intervals are distinguished to establish clear boundaries of cognitive operations; conceptual sweep – the reflection of the same object of study in different planes and consequently finding for it a plurality of existence and conceptual convolution, which, in the variety of concepts, foreshortenings, phenomena, appears as one conceptual whole; contextualization – the consideration of the object of cultural research in terms of a specific research task, as the unity of diversity (the principle of complementarity) and, finally, the basic concepts of a holistic and multidimensional culture, defined for a specific study.

Scientific novelty consists in introduction of the interval method into the methodology of cultural studies.

The conclusion is made considering the possibility of introduction of the interval method in the methodology of cultural studies as a tool for multidimensional analysis of culture.

Key words: culture, interval method, interval methodology, methodology of cultural studies.

Надійшла до редакції 22.10.2020 р.